

The background of the entire page is a light blue surface covered with various medical supplies. These include several white surgical masks, clear plastic bottles with blue caps, blister packs containing blue and orange capsules, and numerous white and blue pills scattered around. The items are arranged in a somewhat chaotic but organized manner, creating a clinical and healthcare-related atmosphere.

Kuluttajaliiton sote-katsaus

**– ajankohtaisia uutisia ja tuoreita
ratkaisukäytäntöjä sote-sektorilta**

1/2026

**KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET**

Kuluttajaliiton sote-katsaus 1/2026

Kuluttajaliiton koostama sote-katsaus esittelee tärkeimpiä ajankohtaisia uutisia sote-sektorilta. Katsauksesta löydät myös mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä.

Sote-katsaus ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja se julkaistaan Kuluttajaliiton verkkosivuilla. Voit tilata katsauksen sähköpostiisi liittymällä postituslistalle: <https://bit.ly/sotekatsaus>. Katsaus on tuotettu osana hanketta, jota rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA).

Tässä katsauksessa:

- Tiesitkö? Uusi Lupa- ja valvontavirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2026
- Lääkehoidon päivää vietettiin 12.3.2026 – webinaaritallenne on vielä katsottavissa
- STM selvitti: Miten hyvinvointialueet suoriutuivat vuonna 2025?
- KKV selvitti: Palvelusetelit laajalti käytössä, puutteita asiakkaiden yhdenvertaisuudessa
- Tiedätkö, mitä potilastiedoillesi tapahtuu, kun isompi yritys ostaa pienemmän?
- Kuluttajaliiton blogi: Saako hyvinvointialueella valittaa, kun palveluita uudistetaan?
- Kuluttajaliiton valtuusto: Ikäihmisten perhehoito tulee nähdä nykyistä laajemmin palveluvaihtoehtona
- Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 1.12.2025–30.3.2026
- Oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollosta
- Kaikille avoin ja maksuton potilasoikeusneuvonta

Kuluttajaliitto ry

Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +358 9 454 2210 | info@kuluttajaliitto.fi | www.kuluttajaliitto.fi

Tiesitkö? Uusi Lupa- ja valvontavirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2026

Tähän asti terveydenhuollon kanteluja käsittelevät viranomaiset ovat olleet aluehallintovirastot ja Valvira. Tammikuun alusta alkaen kantelujen käsitteleminen on keskitetty yhteen paikkaan, Lupa- ja valvontavirastoon.

Potilaan ja sosiaalihuollon asiakkaan ei siis tarvitse enää tietää, kuuluuko kanteluasia aluehallintovirastolle vai onko se vakavuusasteeltaan Valviran alan mukainen. Jatkossa riittää, että muistaa Lupa- ja valvontaviraston. Jos olet kannellut aluehallintovirastoon tai Valviraan ja kanteluasi on vireillä, sinun ei tarvitse tehdä mitään tämän virastouudistuksen takia. Kanteluasia siirtyy automaattisesti uuden viraston käsiteltäväksi.

Lue lisää [Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilta](#).

Lääkehoidon päivää vietettiin 12.3.2026 – webinaaritallenne on vielä katsottavissa

Lääkehoidon päivä on lääkkeiden käyttäjien ja sote-ammattilaisten yhteinen valtakunnallinen teemapäivä. Tämän vuoden teemana oli ”Lääkehoito alkaa tiedosta – itsehoitolääkkeet osana lääkitystäni”. Päivän tavoite on rohkaista lääkkeen käyttäjää kysymään ja keskustelemaan lääkkeistään. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että omasta lääkityksestä voi, saa ja pitää keskustella riittävästi hoitavan ammattihenkilön kanssa.

Päivän päätapahtumana järjestettiin webinaari, jossa kuultiin ammattilaisten ja lääkkeen käyttäjän kokemuksia ja näkemyksiä turvallisen lääkehoidon toteuttamisesta. Webinaarin tallenne on katsottavissa SuPer ry:n sivuilla.

[Katso Lääkehoidon päivän webinaarin tallenne.](#)

STM selvitti: Miten hyvinvointialueet suoriutuivat vuonna 2025?

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) helmikuussa julkaiseman selvityksen mukaan alueellinen eriarvoisuus hyvinvointialueiden toiminnassa kasvoi vuonna 2025. Väestö ikääntyy, palvelutarve kasvaa ja alueelliset muutoliikkeet ovat epätasaisia, mistä seuraa, että hyvinvointialueet eivät pysty suoriutumaan samalla tavoin koko maassa. Joidenkin lakisääteisten sote-palvelujen toteutuminen vaarantuu, eikä erikoissairaanhoidon pääsy toteudu lainmukaisissa määräajoissa. STM arvioi, että eriytymiskehitys jatkuu myös vuonna 2026.

Hyviäkin uutisia oli. Näissä asioissa tulokset olivat myönteisiä:

- Lakisääteiset palvelut on järjestetty kokonaisuudessaan paremmin vuonna 2025 kuin vuonna 2024.
- Perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon on päässyt nopeammin.
- Pääsy kiireelliseen ja päivystykselliseen hoitoon toimii pääosin hyvin.
- Kaikilla hyvinvointialueilla on kehitetty tai otettu käyttöön malleja hoidon jatkuvuuden toteuttamiseksi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi omalääkärimallia.
- Henkilöstön riittävyys ja saatavuus ovat parantuneet koko maassa.

Lähteet:

Stm.fi: STM-selvitys: Hyvinvointialueet onnistuvat perustehtävässään hyvin mutta palveluiden yhdenvertaisuus voi vaarantua alueiden eriytymisen vuoksi

Selvitys hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisesta 2025.

STM:n raportteja ja muistioita 2026:9. (pdf)

KKV selvitti: Palvelusetelit laajalti käytössä, puutteita asiakkaiden yhdenvertaisuudessa

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) julkaisi helmikuussa selvityksen palvelusetelien käyttämisestä hyvinvointialueilla. Katsauksessa muodostettiin tilannekuva sote-palvelujen palvelusetelien toiminnasta, niiden mahdollisuuksista ja ongelmista. Aineistona on käytetty kirjallisuutta sekä hyvinvointialueille suunnattua kyselyä. Esimerkinomaisesti tarkempia tutkimuskohteita olivat omaishoidon ja suun terveydenhuollon palvelusetelit.

Katsauksen perusteella 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki tarjoavat palveluseteleitä. Kansalaiset eivät kuitenkaan ole palvelujen käyttäjinä yhdenvertaisessa asemassa, sillä mahdollisuus palvelusetelin käyttöön riippuu hyvinvointialueen päätöksestä.

Selvityksen mukaan palveluseteleitä pitäisi osittain yhtenäistää, millä tarkoitetaan esimerkiksi yhteisiä palveluportaaleja tai sääntökirjoja. Siten muun muassa asiakkaiden yhdenvertaisuus ja toiminnan läpinäkyvyys lisääntyisivät.

Lähteet:

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitys: Palvelusetelit hyvinvointialueilla. Katsauksia 1/2026. (pdf)

Tiedätkö, mitä potilastiedoillesi tapahtuu, kun isompi yritys ostaa pienemmän?

Kun käyt terveydenhuollossa, käynnistäsi kirjataan merkintä. Tämä merkintä näkyy pääsäännön mukaan siinä yksikössä, jossa merkintä on tehty. Jos annat luovutusluvan, merkintää voi katsella myös muissa yksiköissä, esimerkiksi julkisen ja yksityisen terveydenhuollon välillä. Kielloilla puolestaan voit rajoittaa merkintöjen näkymistä, mutta et kirjanneen yksikön sisällä, jossa ne näkyvät aina.

Jos hoidat tietyn terveystieteen tietyllä yksityisen terveydenhuollon palvelunantajalla, voit hallita tietojasi siten, että tieto ei liiku muiden palvelunantajien rekistereihin. Paitsi jos palvelunantaja muuttuu esimerkiksi yrityskauppojen seurauksena.

Potilastiedoista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa. Sen 15 §:n mukaan asiakirjat siirtyvät muutostilanteissa palvelua jatkavan palvelunantajan rekisterinpitöön. Tämä tarkoittaa, että kun isot terveystietoyritykset ostavat pienempiä, ne ostavat samalla pienemmissä yrityksissä kirjattuja potilastietoja, ja jatkossa laajempi joukko ammattihenkilöitä näkee kirjaukset.

Kuluttajaliitto nosti asiaa esille paikallisella tasolla, kun terveystietoyhtiö Mehiläinen osti pääkaupunkiseudulla lääkäriasema Femedan. Yrityskauppoja tapahtuu, joten kysymys koskee samalla laajempaa ilmiötä.

Lue lisää:

Kuluttajaliiton tiedote 17.3.2026: Ostiko Mehiläinen sinunkin potilastietosi?

Kuluttajaliiton blogi: Saako hyvinvointialueella valittaa, kun palveluita uudistetaan?

Hyvinvointialueet ovat olemassaolonsa alusta asti järjestelleet ja uudistaneet sitä, miten palveluja järjestetään ja missä niitä on saatavilla, kirjoittaa Kuluttajaliiton juristi **Ella Ylikarhu** blogikirjoituksessaan. Palveluja keskitetään, aukioloaikoja muutetaan, pieniä toimipisteitä lakkautetaan, liikkuvia palveluja ja etäpalveluja kehitetään. Kysimme hyvinvointialueilta, miten näitä päätöksiä tehdään.

Kysymys koskee sitä, milloin hyvinvointialueen on tehtävä hallintopäätös eli päätös, josta voi valittaa. Asia liittyy eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuun EOAK/6711/2024, jossa käsiteltiin niitä päätöksiä, joita hyvinvointialue oli tehnyt laboratorio- ja mielenterveyspalvelujen aukioloajoista. AOA totesi, että näissä tilanteissa olisi pitänyt tehdä sellaiset päätökset, joista voi halutessaan valittaa.

Hyvinvointialueilta kerrottiin, että hallintopäätös tehdään ainakin tilanteissa, joissa asialla on pitkäaikainen tai merkittävä vaikutus alueen palvelutasoon. Aukioloaikojen suhteen käytännöt olivat kaikkein kirjavimpia, mutta yleisimmin esimerkiksi loma-aikojen aukioloajoista päätettiin antamatta valituskelpoista päätöstä.

Tulkinta hallintopäätöksen tarpeesta vaikuttaa olevan hyvinvointialue- ja tilannekohtaista. Arviointia tukemaan on kehitetty ja kehitetään hyvinvointialueilla kriteerejä, jotka kuitenkin eroavat ainakin toistaiseksi toisistaan. Siitä seuraa, että hyvinvointialueen jäsenen vaikutusmahdollisuudet ja lopulta perustuslain mukainen oikeus saada perusteltu päätös ja hakea muutosta toteutuvat eri tavoin eri hyvinvointialueilla.

[Lue koko blogiteksti Kuluttajaliiton sivuilta.](#)

Kuluttajaliiton valtuusto: Ikäihmisten perhehoito tulee nähdä nykyistä laajemmin palveluvaihtoehtona

Kuluttajaliiton valtuusto ehdotti joulukuussa kannanotossaan, että perhehoito korostuisi nykyistä enemmän ikäihmisten hoivasta puhuttaessa. Säästöjä haetaan kotihoidon etäkäynneillä ja robotiikalla, vaikka saatavilla olisi myös inhimillinen vaihtoehto.

Perhehoitoa hyödynnetään laajalti lastensuojelussa, mutta Suomessa se kuuluu myös ikäihmisten palveluvaihtoehtoihin. Perhehoito voi tarkoittaa esimerkiksi kiertävän perhehoitajan käyntejä ikäihmisen omassa kodissa tai pitkäaikaista ympärivuorokautista perhehoitoa perhehoitajan kotona. Ympäristönä on tällöin koti, mutta yksin ei tarvitse yrittää pärjätä.

Perhehoito on edullinen vaihtoehto hyvinvointialueelle, jos vertaillaan esimerkiksi perhehoitajille maksettavia vähimmäispalkkioita kasvaviin laitoshoidon kustannuksiin. Ikäihmisten perhehoito voisi siis tuoda hyvinvointialueelle säästöjä, ikäihmiselle elämänlaatua ja turvaa sekä perhehoitajaksi ryhtyvälle toimeentuloa.

Lue lisää:

[Kuluttajaliiton valtuuston kannanotto 17.12.2025: Ikäihmisten perhehoito tulee nähdä nykyistä laajemmin palveluvaihtoehtona](#)

[Perhehoitoliitto.fi](https://perhehoitoliitto.fi)

Kuluttajaliiton antamat sote-aiheiset lausunnot 1.12.2025–31.3.2026

- 11.12. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaali-huoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta.
- 28.1. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.
- 11.3. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta
- 16.3. Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta.
- 19.3. Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.
- 31.3. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Kaikki Kuluttajaliiton lausunnot löydät verkkosivuiltamme.

Oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollosta

Näille sivuille on koottu mielenkiintoisia oikeudellisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon kentältä. Ratkaisut ovat julkisia.

Riittävään hoitoon tarvitaan riittävä henkilöstö

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan oli tullut nimetön kantelu hyvinvointialueen opioidikorvaushoidosta. Apulaisoikeusasiamies otti asian omasta aloitteestaan tutkittavaksi.

AOA piti ongelmallisena erityisesti liian vähäistä henkilöstömäärää. Työntekijöiden vähyys oli johtanut siihen, että potilaiden oikeudet riittävään, laadultaan hyvään ja lääketieteelliseen tarvearvioon perustuneeseen hoitoon eivät olleet täysin toteutuneet.

Puutteet näkyivät käytännössä siten, että kaikkien potilaiden hoitosuunnitelmia ei ollut laadittu tai päivitetty eivätkä keskustelutukeen tarkoitetut omahoitajakäynnit olleet toteutuneet.

AOA viittasi sote-järjestämislakiin ja totesi, että hyvinvointialueella on velvollisuus toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laadultaan ja laajuudeltaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Ratkaisussa huomioitiin kuitenkin se, että hyvinvointialue oli ilmoittanut jo ryhtyneensä toimiin tilanteen korjaamiseksi.

EOAK/5806/2024, 12.2.2026

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen asiakasmaksulaskut ja viivästynyt perintä

Apulaisoikeusasiamies teki ennalta ilmoitetun tarkastuksen Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle 17.11.2025. Tarkastuksen aiheena olivat Varhan laskutukseen ja perintään liittyvät epäselvyydet.

Apulaisoikeusasiamiehelle oli annettu enakkoon tutustuttavaksi esimerkkejä laskuista. AOA:n mukaan niistä ilmeni, jos laskutettava maksu kerrytti maksukattoa, mutta ei sitä, jos maksu ei kerryttänyt maksukattoa. AOA totesi, että myös tieto siitä, että maksu ei kerrytä maksukattoa, tulisi ilmoittaa laskussa.

AOA kiinnitti huomiota myös siihen, että laskuissa ei ollut asiakasmaksulain 11 §:n 4 momentin mukaista tietoa maksun alentamisesta tai perimättä jättämisestä tai yhteystietoja lisätiedon saamiseksi. Maksumuis-
tutuskirjeissä tiedot olivat, mutta yhteystietoina oli vain linkki verkkosivuille eikä puhelinnumeroa. AOA piti tätä ongelmallisena ja huomautti, että osa asiakkaista asioi vain puhelimitse.

Maksumuistutus- ja maksuvaatimuskirjeistä AOA totesi, että vaikka ne olivat perintäyhtiön lähettämiä, hyvinvointialueen olisi huolehdittava siitä, että perinnässä noudatetaan lakia ja hyvää perintätapaa. Kirjeen saajan tulisi voida ymmärtää, mitä tapahtumaa lasku koskee. Siksi esimerkiksi tieto palvelun ajankohdasta tulisi ilmoittaa myös perintäyhtiön lähettämässä kirjeessä. Lisäksi kirjeessä pitäisi olla perintäyhtiön yhteystietojen lisäksi myös Varhan yhteystiedot, joihin maksumuistutuksen tai maksuvaatimuksen saaja voisi olla yhteydessä, jos tällä on huomautettavaa perinnästä.

Se, että perintää on alettu suorittaa vasta vuonna 2025, huomattavan pitkän ajan kuluttua, ei AOA:n mukaan ollut lain tai hyvän hallinnon mukaista. Menettely ei ollut viivytyksetöntä, asianmukaista eikä hyvän hallinnon palveluperiaatteen mukaista. AOA piti kuitenkin Varhan tiedottamista ja ohjeita asianmukaisina.

EOAK/5185/2025, 20.2.2026

Vakuutuksen hakijan terveystietoja saa käsitellä

Korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävänä oli kysymys siitä, saako vakuutusyhtiö käsitellä henkilön terveydentilaan liittyviä tietoja jo siinä vaiheessa, kun vakuutusta vasta haetaan. Ratkaisussa puhuttiin vapaaehtoisista henkilövakuutuksista.

Terveystietojen käsitteleminen on pääsäännön mukaan kiellettyä, mutta esimerkiksi vakuutetun eli vakuutusyhtiön kanssa sopimuksen tehneen henkilön terveystietoja saa käsitellä siltä osin kuin käsittely on tarpeellista vakuutusyhtiön vastuun selvittämiseksi. Tietosuojavaltautetun näkemys oli ollut, että vakuutetulla ei voida tarkoittaa esimerkiksi vakuutuksen hakijaa.

Korkein hallinto-oikeus nojasi perusteluissaan yleiseen tietosuojasetukseen, kansalliseen tietosuojalakiin sekä vakuutuslakiin ja totesi, että tietosuojalaissa tarkoitettuna vakuutetulla tarkoitetaan myös vakuutuksen hakijaa tai sitä henkilöä, jonka kuoleman, sairastumisen tai loukkaantumisen varalle vakuutusta ollaan hankkimassa. Näin ollen KHO katsoi, että myös vakuutuksen hakijan terveystietoja saa käsitellä.

Kyseessä on äänestysratkaisu, jossa äänet tuomarien kesken jakautuivat 3–2.

KHO 2025:86, 29.12.2025

Hyvinvointialueen työntekijöiden terveystietojen perusteeton käsittely

Hyvinvointialueen työntekijät olivat käsitelleet potilaiden potilastietoja ilman lainmukaista perustetta. Perusteeton käsittely kohdistui tietosuojavaltautetun toimistoon tehtyjen ilmoitusten mukaan erityisesti hyvinvointialueeseen työsuhteessa olevien henkilöiden potilastietoihin.

Apulaistietosuojavaltautettu totesi, että tällainen menettely ei ollut yleisen tietosuojasetuksen mukaista. Apulaistietosuojavaltautettu antoi hyvinvointialueelle huomautuksen sekä määräsi hyvinvointialuetta toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet, jotta se voi varmistaa potilastietojen lainmukaisen käsittelyn.

TSV/14020/2025, 12.2.2026

Kaikille avoin ja maksuton potilasoikeusneuvonta

Puh. 09 454 22 150*

Avoinna maanantaisin klo 9–11 ja klo 13–15

Kuluttajaliitto tarjoaa neuvontaa potilaiden ja sosiaalipalveluiden asiakkaiden oikeuksista ja asemasta.

Lisää tietoa Kuluttajaliiton neuvonnoista:
<https://kuluttajaliitto.fi/neuvonta>

Neuvontaa antaa Kuluttajaliiton juristi Ella Ylikarhu.

“Voinko hakea asiakasmaksun alentamista?”

“Mitä voin tehdä, jos hoitokäynnillä tapahtuu virhe?”

*) Soittamisen ja jonotuksen hinta 09-numeroihin määräytyy soittajan oman liittymäsopimuksen perusteella. Tarkista hinta operaattoriltasi.

Kevään kohinaa ja västäräkin viserrystä kaikille lukijoillemme!

Kevään aikana järjestämme sote-aiheisia webinaareja mm. ikäihmisten itsemääräämisoikeudesta ja käymme luennoimassa erilaisissa tilaisuuksissa.

Seuraa päivittyvää tapahtumakalenteriamme, josta näet tulevat luennot ja webinaarit!

[Kuluttajaliiton tapahtumakalenteri](#)